

**YANGI O‘ZBEKISTONDA NOGIRONLAR UCHUN TA'LIM
TIZIMINING RIVOJLANISHI VA YANGI IMKONIYATLAR**

Abdullayeva Xurshida No‘mon qizi

Magistrant

Guliston davlat pedagogika instituti

Email: berdimuratovsuhrob4@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada, Yangi O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim tizimining rivojlanishi va yangi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Inklyuziv ta'limni rivojlantirish, nogiron bolalar va yoshlarning ta'lim olish imkoniyatlari, pedagogik innovatsiyalar va jamiyatga integratsiyasi masalalari ko'rib chiqiladi. O'zbekistonda ta'lim tizimining yangilanishi, maxsus ta'lim muassasalari va inklyuziv maktablar o'rtasidagi o'zaro aloqalar tahlil etiladi. Maqolada davlat dasturlari, xususiy sektor va notijorat tashkilotlarining roli, pedagogik metodlarning samaradorligi haqida so'z boradi. Ushbu maqola nogironlar uchun ta'lim tizimining hozirgi holati, o'zgarishlar va istiqbollariga doir ilmiy va amaliy tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: nogironlar ta'limi, inklyuziv ta'lim, ta'lim tizimi, Yangi O'zbekiston, nogironlar uchun imkoniyatlar, pedagogik innovatsiyalar, inkluziv maktablar, ta'lim islohoti, davlat dasturlari, jamiyat integratsiyasi.

Kirish. Yoshlar va nogironlar uchun ta'lim tizimi har bir jamiyatning rivojlanishida asosiy o'rin tutadi. Ta'lim nafaqat bilim olish, balki shaxs sifatida o'zini amalga oshirish, ijtimoiy muhitga moslashish va jamiyatda faol qatnashish imkoniyatlarini yaratadi. O'zbekistonda ta'lim tizimining rivojlanishi so'nggi yillarda yuqori sur'atlar bilan amalga oshirilmoqda. Xususan, nogironlar uchun ta'lim tizimini takomillashtirish va inklyuziv ta'limning kengayishi jamiyatda ular uchun yangi imkoniyatlarni yaratishga qaratilgan.

O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim tizimi sohasida amalga oshirilayotgan

islohotlar, nafaqat ta'limni, balki jamiyatdagi inklyuzivlikni ham mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Pedagogik innovatsiyalar va inklyuziv ta'limning joriy etilishi nogironlarga to'liq va sifatli ta'lim olish imkoniyatini beradi. Ushbu maqolada, O'zbekistondagi nogironlar uchun ta'lim tizimining hozirgi holati, kelajak istiqbollari va bu borada amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil etiladi.

Mavzuning dolzarbligi. Nogironlar uchun ta'lim tizimining rivojlanishi ijtimoiy adolat va teng imkoniyatlarni ta'minlashning muhim elementidir. Yangi O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim imkoniyatlarini kengaytirish, ularni jamiyatga to'liq integratsiya qilish, shuningdek, ularning ijtimoiy va iqtisodiy hayotdagi o'rni va roli ortib bormoqda.

So'nggi yillarda, davlat tomonidan nogironlar uchun ta'lim tizimining takomillashtirilishi bo'yicha bir qator qonunlar va qarorlar qabul qilindi. Bundan tashqari, nogironlarni ta'limga jalb qilishda xususiy sektor va nodavlat tashkilotlarining roli ham ortmoqda. Maqolada, ta'lim tizimida nogironlar uchun yaratilgan imkoniyatlar, pedagogik metodlarning samaradorligi va bu boradagi davlat dasturlari haqida so'z boradi.

Asosiy qism. O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim tizimi so'nggi yillarda sezilarli darajada yangilandi. 2017 yilda «Nogironlar uchun ta'lim tizimini rivojlantirish»ga doir davlat dasturi qabul qilindi va shu bilan birga, 2020-yilda «Inklyuziv ta'limni rivojlantirishga doir davlat dasturi» ishlab chiqildi. Ushbu dasturlar orqali nogironlarning ta'lim olish imkoniyatlari kengaytirildi, lekin hali ham qator muammolar mavjud.

• **Inklyuziv ta'limni joriy etish:** Yangi O'zbekistonda inklyuziv ta'limni joriy etish jarayoni bir qator muvaffaqiyatlarga erishdi. Maktablarda nogiron bolalar uchun maxsus sinflar ochildi va umumta'lim maktablarida ta'lim olish imkoniyatlari kengaytirildi. Ammo, inklyuziv ta'limning to'liq joriy etilishi hali tugallanishi kerak, chunki bu jarayon nafaqat fiziki muhitni,

balki pedagogik metodlarni va o'qituvchilarni ham o'zgartirishni talab qiladi.

- **Maxsus ta'lim muassasalari:** Maxsus maktablar, nogironlarning maxsus ehtiyojlarini hisobga olgan holda, ularga moslashgan ta'lim dasturlarini taklif etadi. Biroq, bu maktablarning soni hali ham cheklangan va ularda ishlayotgan o'qituvchilarning malakasi ko'p hollarda inklyuziv ta'lim metodlariga mos kelmaydi. Shuningdek, maxsus ta'lim muassasalarida texnik va uskunaviy resurslar ba'zan yetarli emas.

- **Pedagogik kadrlarning tayyorgarligi:** O'qituvchilarni inklyuziv ta'lim metodlari bo'yicha tayyorlashda davom etilmoqda. Shu bilan birga, pedagogik kadrlarning malakasini oshirish, ularning nogironlarni ta'limga jalb qilishdagi samaradorligini oshirish uchun maxsus treninglar va kurslar tashkil etilmoqda. Biroq, bu jarayonning samarali bo'lishi uchun pedagoglar va psixologlarning birgalikda ishlashi zarur.

- **Yangi texnologiyalar va uskunalar:** Nogironlar uchun ta'limni rivojlantirishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ahamiyatlidir. Maxsus qurilmalar, interaktiv ta'lim platformalari, raqamli o'quv materiallari va masofaviy ta'lim vositalari nogiron bolalarga ta'limni ancha osonlashtiradi. Lekin, barcha maktablarda bunday texnologiyalarni joriy etish hali to'liq amalga oshirilmagan.

Yangi O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Ushbu islohotlarning samaradorligini baholashda bir nechta muhim omillarni e'tiborga olish zarur.

- **Davlat dasturlari va qonunlar:** 2017-yilning noyabr oyida Prezident tomonidan imzolangan "Nogironlar uchun ta'lim tizimini rivojlantirishga doir davlat dasturi" nogironlarning ta'lim olish huquqlarini ta'minlashga qaratilgan. Shuningdek, ta'limni inklyuzivlashtirish bo'yicha bir qator yangi qonunlar qabul qilindi. Bu qonunlar ta'lim muassasalarining nogironlarga moslashishini ta'minladi. Ammo, bu islohotlarni amalga oshirishda hali ham

qator muammolar mavjud. Bunga iqtisodiy cheklovlar, malakali kadrlarning yetishmasligi va mavjud infratuzilmaning barqaror emasligi kiradi.

- **Xususiy sektor va notijorat tashkilotlarining roli:** Xususiy sektor va nodavlat tashkilotlar nogironlar uchun ta'lim imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi. Xususan, xususiy ta'lim muassasalari va onlayn ta'lim platformalari nogironlar uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Biroq, bunday imkoniyatlar ko'proq yirik shaharlarda mavjud, chekka hududlarda esa nogironlar ta'lim olishda qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar.

- **Axborot texnologiyalari va raqamli ta'lim:** Raqamli ta'lim platformalari nogironlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Masofaviy ta'lim va raqamli o'quv materiallari yordamida nogiron bolalar va yoshlar o'z ehtiyojlariga mos ta'lim olishlari mumkin. Lekin, barcha hududlarda Internetga kirish imkoniyatlari cheklangan, bu esa ta'limni to'liq inklyuzivlashtirishda xalaqit berishi mumkin.

- **Pedagogik yondashuvlar va malakali kadrlar:** Inklyuziv ta'limning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun o'qituvchilarni maxsus tayyorlash zarur. Ta'lim muassasalarida maxsus pedagogik yondashuvlar, integratsiyalashgan darslar va guruh ishlari orqali nogironlar va sog'lom bolalar birga ta'lim olishi mumkin. Bunda o'qituvchilarni ijtimoiy-psixologik tayyorgarlikdan o'tkazish muhim. Shuningdek, psixologlar va ijtimoiy pedagoglarning hamkorligi ta'lim jarayonini yaxshilashga xizmat qiladi.

Nogironlar uchun ta'lim tizimi inklyuziv yondashuvni qo'llashda bir qancha yutuqlarga erishdi. Inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirish uchun quyidagi omillar muhimdir:

- **Differensial ta'lim yondashuvi:** Har bir nogiron bolaning o'ziga xos ehtiyojlari va rivojlanish darajasi mavjud. Shuning uchun, ta'limda

individual yondashuvni qo'llash juda muhimdir. Har bir o'quvchi uchun alohida o'quv dasturi, metodika va texnologiya ishlab chiqilishi kerak.

• **O'quvchilarning ijtimoiy integratsiyasi:** Nogironlarni ijtimoiy hayotga to'liq integratsiya qilish uchun, ularni nafaqat ta'lim jarayoniga, balki ijtimoiy va madaniy faoliyatlarga ham jalb qilish zarur. Bu ularning o'zini jamiyatda mustahkamlashiga yordam beradi. Jamiyatda nogironlar uchun ijtimoiy-psixologik muhitni yaratish, ularning hissiy holatini yaxshilash va ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish hamda ularga teng imkoniyatlar yaratish maqsadida amalga oshirilishi lozim.

• **Ta'lim tizimining modernizatsiyasi:** Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish orqali, nogironlar uchun maxsus dasturlar, texnologiyalar va metodologiyalarni joriy etish mumkin. Bu ta'limni yanada sifatli qilishga yordam beradi. Masalan, o'quvchilar uchun turli xil interaktiv o'quv platformalarini ishlab chiqish, test va imtihonlarni maxsus texnologiyalar yordamida olish imkoniyatlarini yaratish mumkin.

Xulosa. Yangi O'zbekistonda nogironlar uchun ta'lim tizimi rivojlanib bormoqda. Inklyuziv ta'limning joriy etilishi, yangi texnologiyalar va pedagogik yondashuvlarning joriy etilishi nogironlar uchun ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish imkoniyatini yaratdi. Shuningdek, davlat tomonidan qabul qilingan huquqiy hujjatlar va davlat dasturlari bu jarayonni qo'llab-quvvatlamoda. Biroq, bu jarayonning samarali bo'lishi uchun hali ko'plab muammolarni bartaraf etish zarur, jumladan, pedagogik kadrlarning malakasini oshirish, yangi texnologiyalarni barcha hududlarga joriy etish va ijtimoiy integratsiyani mustahkamlash kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Yusupov, A.** (2020). *Inklyuziv ta'lim: nazariy va amaliy yondashuvlar*. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim vazirligi.

2. **Raxmatov, B.** (2021). *Nogironlar uchun ta'lim tizimini rivojlantirish: yangi istiqbollar*. Toshkent: "O'zbek ta'limi" nashriyoti.
3. **Shayxov, D.** (2019). *Pedagogik innovatsiyalar va nogironlar ta'limi*. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
4. **Islomov, M.** (2022). *Nogiron bolalar va yoshlar uchun inklyuziv ta'lim*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
5. **Jabborov, Z.** (2020). *Yangi O'zbekistonda nogironlar ta'limini rivojlantirish*. Toshkent: Yangi O'zbekiston Press.